

13. LEKCE

PAVLOVY LISTY III

V pěti svých listech o sobě píše Pavel jako o vězni. Jedná se o listy Filipským, Koloským, Efezským, druhý list Timoteovi a list Filemonovi, který žil v Kolosách.

List Filipským jsme zařadili do období, kdy byl Pavel vězněn v Efezu, tedy asi kolem roku 56. Předpokládáme, že ostatní listy vznikly během jeho uvěznění v Římě v letech 61-63. **Všechny tyto listy (Filipským, Koloským, Efezským, Filemonovi) se řadí mezi tzv. listy z vězení,** zatímco druhý list Timoteovi, náležející k listům pastorálním, vznikl během Pavlova druhého uvěznění v Římě kolem r. 67.

LIST KOLOSKÝM

Kolosy a církevní obec

Město Kolosy se nacházelo ve Frýgii (současném Turecku) v údolí Lykus blízko Laodikeje, asi dvě stě kilometrů na východ od Efezu. Bylo založeno v 5. století frýžským obyvatelstvem, ve 3. století začalo upadat, stalo se z něj malé rolnické městečko a počínaje rokem 129 před Kristem se stalo součástí římské provincie Asie. **V Pavlově době to bylo skromné městečko několikrát zničené zemětřesením. V Kolosách hlásal evangelium Epafras (Ko 1,7), jeden z Pavlových učedníků, zatímco Pavel pobýval v Efezu na své třetí misijní cestě (r. 53-58). Církevní obec tvořili z velké většiny obrácení pohané a menšina židovských křesťanů.**

Důvod sepsání

I když z Kolos nebylo daleko do Efezu, kde Pavel pracoval po dva roky, **nikdy toto město nena-
vštívil.**

Epafras, Pavlův učedník, patrně jeden z těch, kteří se v Efezu obrátili, inicioval s největší pravděpodobností zrod této křesťanské komunity. Navštívil Pavla během jeho uvěznění v Římě a informoval ho o situaci v koloské církevní obci. Kromě pozitivních zpráv (Ko 1,4-8) se **Pavel dozvěděl o některých problémech, nebo lépe o šíření falešného učení,** které můžeme nazvat „koloská hereze“. **Šlo o prolínání pohanských a židovských praktik – určitý druh náboženského synkretismu (smíšení různých náboženství) pohansko-židovského původu.** Židé chtěli zavést slavení tradičních židovských svátků, praktikování obřizky a rozlišování čistých a nečistých pokrmů, pohané naopak požadovali návrat ke gnostickým praktikám uznávajícím a uctívajícím andělské bytosti coby prostředníky mezi Bohem a světem, jimž byla připisována přehnaná úloha vyvolávající pověrčivost (Ko 2,16-23).

K radikálnímu židovskému exkluzivismu (výlučnosti) se přidal exkluzivismus pohanský, nábožensko-intelektuální. Vytvořila se tak elitní skupina věřících, kteří se považovali za nadřazené a tvrdili, že ke spáse nestačí víra v Ježíše, ale je nezbytné zprostředkování bytostmi, k nimž lze získat přístup prostřednictvím tajemného mystického poznání.

Toto poznání bylo možno získat rituálními praktikami, které se týkaly zdržování se pokrmů, obřizky a zachovávání určitých svátků. Obava Koloských nebyla zákonické povahy, jak to platilo o Galatských, ale povahy asketické. Chtěli křesťanské poselství žít opravdu radikálně.

Pavel v odpovědi na tuto problematiku nepoužívá argumentů „zákon-milost“, ale utvrzuje ve víře v Krista, nikoli v mocnosti světa.

List do Kolos doručil Tychikus, Pavlův pomocník (Ko 4,7), zatímco Epafras zůstal s Pavlem, aby mu posloužil ve vězení. **Při této příležitosti Pavel poslal s doporučujícím listem Onezima, Filemonova uprchlého otroka, který se díky Pavlovi obrátil** (naš list Filemonovi). Také Filemon byl křesťan a Pavlův přítel.

Obsah

V tomto listu nacházíme nové tematické prvky (církev už nemá lokální, ale univerzální rozměr; poprvé se objevuje rozlišení Ježíše jako hlavy a věřících jako údů jeho těla; je vyložena Ježíšova kosmická vláda), i termíny (86 nových termínů).

Také styl se od předchozích listů liší, dokládají to dlouhé vložené věty a častá opakování.

V dopisu **Pavel napadá falešné učení a poukazuje na to, že Kristus může naplnit všechny potřeby věřících.** V Kristu je přece vtělena všechna plnost božství (Ko 2,9). **Ježíš tudíž není jedním z mnoha božských zjevení rovných ostatním prostřednickým bytostem.**

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz
http://bks.koinonia.cz

Pavel Koloské vyzývá, aby se neřídili praktikami a mocnostmi světa, a potvrzuje, že jsou to lidské předpisy vydávající se za moudrost, ale ve skutečnosti slouží jen k uspokojení těla (Ko 2,20-23 viz pozn.). Z dopisu zaznívá výzva, aby hledali to, co je nad nimi, jako ti, kdo zemřeli pozemským věcem a byli s Kristem vzkříšeni (Ko 3,1-4). Oproti tendenci „odvtělit“ život víry (*jde o fenomén ve prospěch duchovního aspektu, tíhnoucí k oddělení duše a těla, přičemž tělo se považuje za zbytečné, téměř škodlivé*), což je charakteristické pro sterilní gnosticizmus (*nábožensko-filozofický proud, který se na základě filoz. spekulace snažil poznat tajemství ukrytá ve víře a dospět tak ke spáse*), je skutečným cílem křesťana být jako Kristus (Ko 3,12-17).

Křesťanská víra musí být pevně zakořeněna v praktickém životě – v rodině (Ko 3,18-21), v práci (Ko 3,22-4,1), v církvi (Ko 4,2-4) a ve vztazích (Ko 4,5-6).

Struktura

- pozdrav, díkyvzdání, modlitba: 1,1-14
- kristologický hymnus – Kristus, počátek všeho: 1,15-2,3
- varování před falešným učením: 2,4-23
- praktické aplikace – žít jako noví lidé: 3,1-4,6
- závěr: 4,7-18

LIST FILEMONOVI

Adresát, doba a místo sepsání

List Filemonovi je jediným listem, který Pavel napsal vlastní rukou, zatímco ostatní dopisy většinou diktoval. **Je to nejkratší list, obsahuje pouze 25 veršů. Adresován je Filemonovi (pobýval v Kolosách),** který se díky Pavlovi obrátil (Fm 19) a stal se v Efezu a Kolosách jeho spolupracovníkem.

Filemon byl otec Archippa, který v Kolosách pravděpodobně vykonával službu presbytera a jehož Pavel nabádá, aby svou službu vykonával dobře (Ko 4,17). Filemonova manželka byla Apfie, ve svém domě hostili křesťanskou komunitu (Fm 2).

Tento list byl napsán současně s dopisem Kolosanům a doručen Onezimem. Pavel je stále ve vězení a doufá, že bude brzy propuštěn na svobodu (Fm 1.9-10.13.23).

Podle tradice list pochází z doby Pavlova uvěznění v Římě kolem roku 61-63, kdy se Pavel cítí již starý a unavený (Fm 9 viz pozn.).

Cíl a obsah

Tento list je přímlovou za uprchlého otroka Onezima, který okradl svého pána Filemona (Fm 11-18). Pavel ho s tímto listem posílá zpět. Onezimův přečin znamenal trest smrti a majitel otroka měl právo o jeho životě či smrti rozhodnout. Útěk otroka nebyl snadný, neboť znamení na jeho těle ho prozrazovala a jeho zajetí bylo tudíž bezproblémovou záležitostí.

Onezimos se dostal do Říma a setkal se s Pavlem, díky němuž se obrátil, a který si ho ponechal po určitou dobu ve službě až do okamžiku, kdy **ho posílá zpět k jeho pánovi, již však ne jako otroka, ale jako bratra v Kristu.**

Onezimos se tedy do Kolos vrátí v doprovodu Tychika, doručitele listu Kolosanům. Zde si můžeme povšimnout, jak je Pavel jemný a vnímavý ve svém přátelském vztahu k otrokovi i jeho pánovi a jak se k oběma chová s bratrskou láskou. Onezimos je jako „Pavlovo vlastní srdce“ a Pavel ho s důvěrou posílá zpět k Filemonovi, aby v něm objevil bratra a spolupracovníka, jenž si zaslouží přijetí, jako by šlo o samotného Pavla. Pavel na sebe bere všechny urážky i Onezimův dluh, a zároveň Filemonovi připomíná, že i on mu vděčí za své obrácení. Pavel dopis posílá s důvěrou v přátelství, jež ho poutá k Filemonovi a nyní i k Onezimovi.

Kerkako
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz
http://bks.koinonia.cz

Struktura

- pozdravy: 1-3
- vděčnost a pochvala Filemona: 4-7
- přímluva za Onezima: 8-21
- pověření a závěrečné pozdravy: 22-25

LIST EFEZSKÝM

Efez

Efez byl hlavním správním městem římské provincie Asie. Patřil též k předním městům Malé Asie, jak co do počtu obyvatel (200 000 obyvatel), tak především díky své geografické a politické situaci. Efez se stal styčným bodem cest, které spojovaly římské impérium se zbývající částí východního světa. Proto zaujímal důležité postavení i v ekonomice a kultuře. Město se rozkládalo u ústí řeky Kayster a bylo rovněž obchodním přístavem. Jeho založení spadá do druhého tisíciletí, do iónského období. Římané toto město obsadili v r. 133 př. Kr. a zkrášlili četnými monumenty. Nacházel se zde proslulý chrám, v němž se uchovávala socha efezské bohyně Artemis (Diany), která byla velmi uctívána po celé Asii.

Církevní obec

Pavel tuto církevní obec založil na své třetí misijní cestě (r. 53-58). V Efezu ho předešel Apollos a manželé Akvila a Priscilla, jeho přátelé a spolupracovníci z Korintu (Sk 18,24-28). Po svém příchodu se setkal pouze s dvanácti věřícími, kteří byli pokřtěni jenom křtem Janovým (Sk 19,1-7). Nad nimi vzýval dar Ducha svatého a obnovil tak pro ně zkušenost letnic. **Po dobu tří měsíců Pavel kázal v synagoze, ale kvůli tvořící se opozici některých židů přesunul vznikající komunitu do školy jistého filozofa jménem Tyrannos. Tady zdárně pokračoval v hlásání evangelia po dobu asi dvou let (Sk 19,8-20).** Tato evangelizační aktivita ohrozila kult bohyně Artemis, takže všichni výrobci stříbrných napodobenin Artemidina chrámu byli velmi znepokojeni. Došlo k veliké vzpouře, která Pavla přesvědčila, že nastal čas opustit město. Odebral se tudíž do Makedonie a do Řecka. **Mezi Pavlem a touto komunitou se vytvořilo silné pouto, i pro utrpení a oběti, které přineslo její založení (2 K 1,8-11).** Na zpáteční cestě do Jeruzaléma poslal Pavel z Milétu vzkaz do Efezu a povolal k sobě starší církve, jimž v slzách otevřel své srdce a naposledy je pozdravil (Sk 20,17-38).

Doba sepsání, cíl a obsah

Jde o dopis napsaný církevní obci do Efezu v době Pavlova uvěznění v Římě, který měl upevnit základy víry Efezských.

Základním cílem je **doktrína**, která spisu dodává teologickou jednotu. List objasňuje **spásenosný Boží plán, který byl započat stvořením světa a naplňuje se sjednocením všech lidí – židů i pohanů v jediné církvi k plné zralosti v Kristu. Je zde vyložena syntéza toho, čemu Pavel říká „tajemství od věků ukryté v Bohu“ (Ef 3,9), „tajemství, které je nyní Duchem zjeveno jeho svatým apoštolům a prorokům: že pohané jsou spoludědicové, část společného těla, a mají v Kristu Ježíši podíl na zaslíbeních evangelia“ (Ef 3,5-6).**

Toto je hlavní téma, které se v jednotlivých částech rozvíjí se všemi morálními a pastoračními důsledky objasněnými po dogmatickém výkladu v závěrečné části listu.

Po části dogmatické, v níž je Kristus představen jako Spasitel a zdroj všeho, a jako ten, v němž má být vše přivedeno k jednotě, přechází Pavel k praktickým důsledkům. Je-li někdo údem Kristova těla, novým člověkem a synem-dědicem Božím, musí tuto pravdu svými skutky dokazovat:

- vůči společnému životu musí být původcem jednoty a pokoje (Ef 4,3); dary slouží jednotě, jsou udělovány pro růst celého těla (Ef 4,7-16);
- pokud jde o morálku, nesmí se křesťané podílet na neúčelných skutcích tmy (Ef 5,11), ale mají být plní Ducha (Ef 5,19);
- v rodinném životě se musí křesťané řídit příkladem Krista a jeho vztahu k církvi (Ef 5,21-6,4) a ve společenském životě se mají projevovat jako Kristovi služebníci (Ef 6,5-9).

Křesťanský život je boj nikoli proti tvorům z masa a krve, ale proti duchům zla, vládcům tohoto světa (Ef 6,10-20). K tomu je zapotřebí vhodné obrany – ctností, Božího slova, modlitby a bdělosti.

Sám Pavel prosí komunitu o modlitbu, aby mohl pokračovat ve své službě hlasatele evangelia, jehož je vyslancem i v okovech.

Struktura

Úvod: 1,1-2

1. Dogmatická část:

- díkyvdání a vroucí prosba: 1,3-23
- nové stvoření uskutečněné v Kristu: 2,1-22
- posláni Pavla, Božího hlasatele: 3,1-13
- modlitba za církevní obec: 3,14-21

2. Nabádající část s praktickými důsledky:

- princip křesťanského života: 4,1-24
- specifické aplikace: 4,25-6,17

Závěr: 6,18-24

PASTORÁLNÍ LISTY

Tak jsou označovány tři dopisy, které Pavel adresoval dvěma svým učedníkům, Timoteovi a Titovi. Timoteus nesl zodpovědnost za křesťanskou obec v Efezu, Titus za obec na Krétě.

Listy jsou – jak už to sám termín „pastorální“ (z 18. stol.) vyjadřuje – **pastorální povahy s praktickými pokyny pro pastorační službu.**

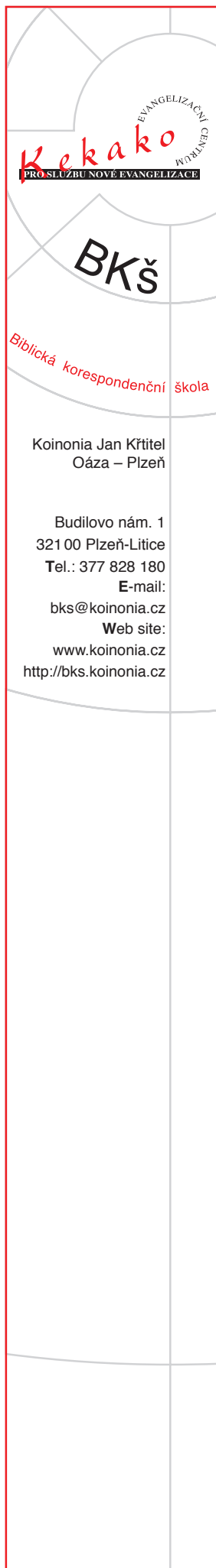
Timoteus pocházel z lykaonské Lystry na jihu Malé Asie. **Jeho otec byl pohan (Sk 16,1) a matka židokřesťanka (2Tm 1,5). Pavel ho poznal v Lystře na své druhé misijní cestě** jako křesťana, kterého si všichni bratři vážili, a i když byl ještě mladý, **vzal ho s sebou jako svého spolupracovníka a nechal ho kvůli Židům obřezat** (Sk 16,1-3). Od té chvíle **Timoteus Pavla doprovázel na většině cest a Pavel mu svěřoval důležitá poslání** (Sk 19,22; 1 K 16,10; 1 Tm 1,2-3), která Timoteus se zdarem plnil. Stál po jeho boku, když Pavel psal některé ze svých dopisů (1 Te 1,1; 2 Te 1,1; Ř 16,21; 2 K 1,1; Fp 1,1; Ko 1,1; Fm 1). Pavel choval k Timoteovi upřímnou náklonnost a lásku, jak se sám zmiňuje ve 2Tm 1,3-4 o své touze ho spatřit.

Titus není ve Skutcích nikdy jmenován, jeho jméno se objevuje 13krát v Pavlových spisech. **Od narození pohan, posléze přijal křesťanskou víru, aniž by musel podstoupit obřizku (Ga 2,1-5).** V době obtíží s korintskou církevní obcí se zasadil o nelehké usmíření (2 K 7,6-16). Byl pověřen organizováním sbírky pro křesťany z Jeruzaléma (2 K 8,6) a **projevil se jako ten, kdo je hoden Pavlovy důvěry (2 K 17-18). Podle Tt 1,5 ho Pavel vyslal na Krétu**, aby na tomto ostrově uspořádal rodící se obec.

Tyto listy se od ostatních liší stylem a formou. Objevují se v nich nová slova, s jakými se v ostatních Pavlových spisech nesetkáme, jsou psány mírným a moralizujícím tónem. Tyto rozdíly vedly k domněnkám, že snad nejde o Pavlovy listy, anebo že byly upraveny jinými učedníky. Nicméně nelze v nich přehlédnout Pavlův osobní vliv, zvláště pokud jde o podrobnosti týkající se konkrétních okolností jeho uvěznění, které by si nezúčastnění jen těžko mohli vymyslet.

Vznik těchto listů se většinou datuje do období od r. 65 do r. 67, tj. do posledních let apoštola života a událostí kolem uvěznění v Římě před jeho mučednickou smrtí.

Z listů je zřejmé, že Pavel právě prošel obdobím uvěznění, a především ve 2. listu Timoteovi si všímáme, že apoštol se nachází ve vězení bez naděje na vysvobození (2Tm 4,6). Toto poslední uvěznění bylo velmi tvrdé a hanebné (2Tm 2,9), a to do té míry, že Pavel dvakrát Timotea prosil, aby se nestyděl za jeho pouta (2Tm 1,8.12). Pavel se cítí sám, při své obhajobě všemi opuštěn (2Tm 4,16); jen Lukáš mu zůstává nablízku.

PRVNÍ LIST TIMOTEOVI

Je těžké přesně určit místo, odkud Pavel list píše; víme jen, že nedlouho předtím opustil Efez a prosil Timotea, aby se tam zdržel a spravoval tamější církevní obec. Dostal se do Makedonie, aby zde navštívil tamější křesťanské komunity, dost možná právě z těchto míst dopis píše (1 Tm 1,3).

Časově lze dopis zařadit do období let 65 až 66, kdy se apoštol mohl opět vydat na cesty po svém propuštění na svobodu z prvního římského uvěznění (r. 61-63), aby navštívil jemu tak drahé církve na Východě. V tomto listu Pavel Timotea povzbuzuje, aby bojoval proti judaistům, a nabádá jej, aby uspořádal bohoslužbu a ustanovil biskupy-presbytery a jáhny.

Struktura

Úvod: 1,1-2

- boj za evangelium: 1,3-20
- uspořádání bohoslužeb a pravidla církevní správy: 2,1-3,16
- pastýřské rady: 4,1-6,5

Závěr: 6,6-21

LIST TITOVÍ

Zdá se, že dopis byl odeslán z Řecka nebo z Makedonie, neboť Pavel vyjadřuje úmysl strávit zimu v přístavním městě Nikopol, nacházejícím se v současném Řecku na sever od Korintu.

Období vzniku dopisu by mohlo spadat do doby, kdy napsal první list Timoteovi, také proto, že oba listy obsahují velmi podobné argumenty. Domníváme se tedy, že k sepsání došlo v letech 65-66 po prvním římském uvěznění, kdy se tu Pavel zastavil na své apoštolské cestě.

Dopis obsahuje rady a doporučení pro Tita – pastýře církevní obce na ostrově Kréta. Kromě osobních napomenutí Pavel vybízí k uspořádání církevní obce ustanovením biskupů (Tt 1,5-9). Klade mu na srdce, aby hájil pravé učení, obzvláště pak před falešnými judaistickými učiteli, a nabádá křesťany, aby plnili své povinnosti dle svého stavu i vůči státu.

Struktura

Úvod: 1,1-4

- Titus a správa církve: 1,5-16
- Titus a život věřících křesťanů: 2,1-3,11

Závěr: 3,12-15

DRUHÝ LIST TIMOTEOVI

Druhý list Timoteovi se zdá být Pavlovým posledním dopisem, který napsal v Římě během svého posledního uvěznění, krátce před odsouzením na smrt. Dopis na rozloučenou je adresován jeho nejdražšímu příteli a spolupracovníku Timoteovi. Pavel se cítí osamělý a všemi opuštěný. List se datuje do období kolem r. 67, několik měsíců před Pavlovou mučednickou smrtí. Je plný patosu a citu, ale obsahuje rovněž přesné směrnice pro Timotea, můžeme ho označit za Pavlovu duchovní a pastýřskou závěť.

Pavel popisuje svou situaci a bolest. Kromě toho klade Timoteovi na srdce, aby zůstal bezúhonný a pevně se držel zdravého učení. Nabádá ho, aby hlásal evangelium při každé příležitosti, a připomíná, že Slovo Boží není spoutané, ale je účinné.

V závěru ho vyzývá, aby se k němu brzy vypravil, neboť zůstal sám. Zmiňuje se, že je připraven prolít svou krev za evangelium, neboť „dobrý boj bojoval, svůj běh dokončil a víru zachoval“ (srov. 2 Tm 4,7).

Struktura

Úvod a díkyvzdání: 1,1-5

- postava a život Kristova apoštola: 1,6-2,13
- boj proti falešným učitelům: 2,14-4,5
- poslední pozdrav: 4,6-18

Závěr: 4,19-22

LIST ŽIDŮM

List Židům se jeví jako spis odlišný od všech ostatních Pavlových listů, i když v něm něco „pavlovského“ zaznívá. Obsahově, stylisticky, způsobem argumentování se podobá spisům z rabínských kruhů. Samotný literární žánr znesnadňuje zařazení tohoto listu mezi tzv. epištoly. **Ať už byl Pavlův vliv jakýkoliv, je natolik silný, že tento list může být dle tradice právem přiřazen k pavlovskému celku.**

Autor

Tradice přisoudila tento spis Pavlovi pravděpodobně proto, že v Žd 13,23 je zmínka o Timoteovi, se kterým Pavel úzce spolupracoval. Panovalo přesvědčení, že jedině Pavel se mohl vyjadřovat těmito termíny, což platí i o pozdravu ve 13,24. Chybí však úvodní pozdrav, v němž se Pavel obvykle představoval a připojoval své jméno.

Pokud jde o přisouzení autorství, většina badatelů se shoduje na jménu Apollos. Ve Skutcích 18,24-28 je Apollos popisován jako židokřesťan z Alexandrie, misionář v Efezu, člověk vzdělaný, znalý Písem a schopný řečník. Těšil se velké vážnosti, a to až do té míry, že byl stavěn na roveň Pavlovi a Kéfovi (1 K 1,12; 3,5-9). Mezi ním a Pavlem bylo silné pouto, což by mohlo být vysvětlením vlivu pavlovských pojmů.

Ať už šlo o kohokoli, vytříbený styl dokazuje, že autorem byl vzdělaný člověk, znalec helénské kultury a svatých Písem.

Adresáti

Ve spisu se adresování neobjevuje. Záměrem listu je povzbudit obrácené židy k vytrvalosti ve víře v Ježíše.

Adresáty jsou pravděpodobně židé nejenom proto, že se k nim autor obrací oslovením „bratři“, ale především proto, že se **spis neustále odvolává na texty a příslušné obřady ze Starého zákona a na židovskou zbožnost. Pouze křesťané pocházející z židovství mohli tyto odkazy pochopit.**

Nelze říct, o kterou židovskou skupinu šlo. Je však jisté, že židé, jimž je list určen, se ocitli v krizi a potřebovali opět nabýt plnosti víry a horlivosti.

Místo a doba sepsání

Podle Žd 13,24 byl spis zřejmě napsán z Říma, což by odpovídalo 2Tm 4,9.12 a Žd 13,23, kde se – jak už bylo uvedeno – vyskytuje zmínka o Timoteovi v Římě. Učinit takový závěr by však bylo problematické, pokud by byl za autora listu považován Apollos, neboť jeho přítomnost v Itálii je dosti nepravděpodobná. Avšak ani v této interpretaci není jasno. Dobu sepsání lze datovat před rok 95, protože právě v tomto roce spis použil Klement Římský.

Běžně panuje názor, že dopis byl napsán před r. 70, tzn. ještě před zničením jeruzalémského chrámu. Skutečně, zdá se, že autor se ve spisu odvolává na liturgii, která v chrámu ještě stále probíhá, a konfrontuje ji s Kristovou obětí a jeho kněžstvím. Spis křesťany nabádá k tomu, aby vytrvali i v těžkých chvílích, které nastanou (Žd 10,35-39). A i kdyby měla být židovská bohoslužba ukončena, nyní ji nahrazuje bohoslužba křesťanská. Teď je tu Ježíš, služebník nebeské svatyně (Žd 8,1-2; 9,11-12; 10,19-23).

Literární druh

Podle tradice byl spis považován za dopis, pouze závěrečné pozdravy vedou k domněnce, že jde o list v Pavlově stylu (Žd 13,22-25). Chybí totiž úvod, odesílatel, adresáti a vstupní pozdravy.

Autor se ve skutečnosti obrací na vzdálené čtenáře (Žd 13,22), i když se zdá, že přímo oslovuje přítomné publikum. Dosahuje toho **vybraným řečnickým stylem** díky obratnému používání přímých pokárání a povzbuzování (Žd 5,11-12; 6,9-10).

Originalita spočívá ve skutečnosti, že jde o spojení pastorálních nabádání a věroučných výkladů jednak způsobem lineárním, jednak způsobem, který směřuje k vyvozování důsledků. Dílo pravděpodobně sloužilo ke katechezi nebo se jedná o přepis kázání, které bylo určeno shromáždění tvořenému většinou židokřesťany. Poté bylo zaznamenáno a v písemné formě odesláno nějaké vzdálené komunitě s připojeným dodatkem závěrečných pozdravů.

Cíl

V celé homilii je patrná neustálá starost o to, aby strádající věřící, které řečník dobře zná, byli utvrzeni ve víře. V první řadě **chce podpořit a povzbudit zkoušené křesťany, kteří propadali malomyslnosti (Žd 12,12) poté, co se zřekli židovského náboženství** a jeho obřadů a připojili se ke komunitě, která vyznává Ježíše jako Mesiáše a Pána, nového a věčného velekněze (Žd 13,8). Tito židé ztratili oporu svých soukmenovců, cítí se opuštěni (Žd 10,25) a ponechání na pospas rostoucí nejistotě, navíc s perspektivou mučednické smrti (Žd 12,4). Mohli být tedy sužováni takovou malomyslností, že se zatvrdili a nebyli ochotni naslouchat (Žd 5,11). Proto je autor povzbuzuje a nabádá (Žd 13,22). Je to bezpochyby **povolání k víře, což znamená přilnout k tomu, koho Bůh ustanovil za Velekněze přinášejícího budoucí dobro (Žd 9,11).**

Aby autor v těchto věřících znovu probudil nadšení, staví jim před oči Ježíšovu osobu a jeho dílo, účinnost jeho působení coby prostředníka, a to nás ujišťuje o skutečnostech, které nevidíme (Žd 11,1).

Obsah a struktura

Autor se pokaždé zmiňuje nejprve o tématu, jež chce rozebírat, a stručně naznačuje jeho směr a rozvinutí (Žd 1,4; 2,17-18; 5,9-10; 10,36-39; 12,12-13). Každé zpracované téma obsahuje charakteristické klíčové věty a střídání výkladu s nabádáním, a to za použití příměrů takovým způsobem, aby se poukázalo na podobné či protikladné ideje.

1. Úvod (Žd 1,1-2,16)

Začíná kristologickou syntézou – Ježíš je posledním a definitivním Slovem Božím, je povýšen nad anděly a díky vtělení a utrpení se stává bratrem člověka. Autor tedy nabádá k naslouchání tohoto slova, jež se k nám dostalo skrze Ježíše a bylo potvrzeno znameními a dary Ducha.

2. Prezentování Kristova kněžství (Žd 2,17-5,10)

Jsou popsány kněžské atributy Ježíše, velekněze – milosrdenství a věrnost v síle jeho vtělení a poslušnosti. V listu pak následuje nabádání, aby bratři neupadli do nevěřičnosti jako ti, kdo ještě nedozráli, ale aby upevnili svou naději v Ježíše-prostředníka, a tudíž jsou povzbuzováni k vytrvalosti ve víře.

3. Novost Ježíšova kněžství (Žd 7,1-10,39)

Ježíš je velekněz nikoli podle řádu Áronova, ale podle řádu Melchisedechova. Základem této novosti je božské synovství. Ruší se tedy starozákonní levitské kněžství a je ustanoveno kněžství dokonalé a věčné. To je nová smlouva, kterou Ježíš, sedící po pravici Otce, naplňuje jako služebník nebeské svatyně. Kristova oběť se stává pravou obětí přinesenou jednou provždy díky jeho dobrovolnému vydání sebe sama. Neposkvrněná oběť, jež činí navždy dokonalými ty, kteří jsou posvěcováni. Starozákonní bohoslužba stojí ve stínu pravé bohoslužby, kterou započal Ježíš.

Následuje tudíž nabádání, aby věřící s upřímným srdcem přistupovali k Božímu trůnu, a povzbuzení k odvážné vytrvalosti ve zkouškách. Přitom jsou jim připomínány první dny křesťanské cesty, na níž podstoupili mnohý a těžký zápas, který s radostí přijali.

4. Příklad víry otců a napodobení Ježíše (Žd 11,1-12,29)

Popisuje se zde velmi sugestivní příklad víry otců, kteří díky ní překonali každou těžkost. My jsme tedy v lepší situaci, poněvadž jsme uvěřili v Krista, kdežto oni čekali na zaslíbená dobra, aniž by se jich dočkali. Proto budme na cestě víry vytrvalí. Na úzké a nesnadné cestě vyznačené Kristem je zapotřebí vytrvalosti a odvahy.

Nakonec autor určuje směr pro život v praxi – usilovat se všemi o pokoj, o osobní posvěcení, bdělost, mít starost o druhé a dávat dobrý příklad všem.

5. Závěr (Žd 13,1-25)

Budí dojem „doprovodného lístku“ přepsaného kázání. Autor v něm zdůrazňuje, aby křesťané vytrvali v bratrské lásce, pamatovali na ty, kdo je vedli a následovali je ve víře, aby napodobovali Krista v utrpení, byli štědrí, rádi se podřizovali svým vůdcům a modlili se za autora spisu. List je zakončen výzvou k přijetí tohoto slova nabádání a zprávou o tom, že Timoteus je na svobodě, dále pozdravy určenými představeným a svatým od anonymního autora, jenž taktéž vyřizuje pozdravení od všech bratří z Itálie.

CVIČENÍ

1. Srovnejte tři kristologické hymny v listu Efezským, Koloským a Filipským a snažte se najít u každého nějaké specifikum.
2. Srovnejte tři pastorální listy a stručně vypište Pavlem doporučené pokyny pro liturgii.
3. Napište charakteristiky Ježíše – jediného velekněze – zastoupené v listu Židům a doložte citacemi. **Citace vypisujte celé!**